

Pane Prezident!

V zastupovaní Lučenca, mesta zo zriadeným mag[istrátom]¹ ako mešťanosta a splnomocnený, prichodím k Vám s tou prosbou, aby láskavý ste bol vypočúvať nešťastné hmotné pomery naše, ktoré z čiastky 5 ročnej války, z čiastky zaplavením a vyrabovaním nás od boľševikov povstali. V mene takto zbiedených obyvateľov prosím Vás, ráčte naše mesto, ktoré je sídlom mnohých veľkých tovární; stredobodom širokých slovenských krajov, vypomôcť od hmotného a mravného úpadku s tým, aby vydaná nám bola neznesiteľným ťarchám našim zodpovedná štátna podpora.

Všeobecne známo je, že mesto naše bežného 1919. ho roku, dňa 3-ho januára bolo od českých vojsk obsadené a od tých čias od bývalého Uhorska odtrhnuté; následkom čoho od teže vlády nám poukázaných 500 000 korún ročitej štátnej podpory sme odpadli. Na vyhradenie tejto útraty nemohli sme obťažiti mestské, od vojny už i tak ubiedené obyvateľstvo obecným obdanením, ktoré vyzdvihlo by sa bolo na 5–700 %-ov riadnych štátnych daní, bo z obyvateľov našich ani len 1/10 čiastka nebola by bývala vstave ťarchy tieto vyplatiť bez toho, aby sa im nemovité majetky neboli odpredali. Následkom čoho by sa takto vyhodené ťarchy v skutočnosti neboli kryli.

Krok takýto bol by úplnou záhubou mesta a okolia nášho a veľkou nesmiernou stratou pre náš Čs. stát.

Do týchto hmotne a už i morálne nešťastných pomerov vohnala nás tá vnútrosť, že i v ťažkých časoch války vydržovali sme naše kulturálne ústavy; vydržovali a ubytovávali státisíce vojska; znášali sme ťarchy liečenia a opatrovania chorých vojakov, za ktorých nám vojenská vláda vyše 160 000 korún zostala dlžná, z čoho povstalo to, že naša osobitná špitálska pokladňa zostala bez všetkých hmotných základov. – Práve tak stojíme i s inými našimi mestskými pokladňami.

Poznamenávam ešte to, že od vojenskej správy nám za užívanie kasární podlžných prenájomných ročitých 135 740 korún sme na viacktoré prosby doteraz nedostali.

K úplnému ilustrovaniu nech hovoria mŕtve číslice:

Následkom vojenského zátvoru hraníc a ustanovenia prísnych vojenských pomerov trpeli sme nasledovné mestské ročité škody a príjmový mínus:

1) Interesi od regálových odmienok	25 344 K.-
2) Mestské trhové poplatky	16 000 K.-
3) Interesi válečných pôžičiek	24 000 K.-
4) Zábitkové a doktorské mzdy	25 000 K.-
5) Akcie od zábitkov a nápojov	45 000 K.-
6) Preliminovaná štátna podpora	47 000 K.-
7) Rozdielne menšie požiadavky	25 000 K.-
spolu:	207 344 K.-

8) Požiadavka mestského všeobecného

štátne podporovaného špitála: 156 000 K,-

Totíž nedostatok v príjmoch spolu: 499 084 K.

Platebná a hmotná nemožnosť našich občanov pôsobila to, že pasívne polozenie naše je tak závažné a nastala veľká nerovnováha našich účtov, ktoré nie sme vstave si sami riadiť; a preto prosíme Vás, Pane Prezident, ráčte poťažne už i na tieto ťarchy nás s privolením a poukázaním väčšej štátnej podpory vypomôcť.

V preliminovaní našich počtov stojíme ešte pasívne v nasledovných dátach:

- 1) Amortizačný ročitý poplatok pre „Pesti Magyar Kereskedelmi Bank“ peštiansku banku za pôžičku na kasárne, asfaltovanie a vykladanie ulíc 325 183 K.
 - 2) Mobilizačné a ubytovačné trovy 45 820 K
 - 3) Na reštaurovanie zhumpľovaných kasární, špitálov a iných budov 1 235 800 K
 - 4) Nevyplatené denné zavdané účty pri špitály 192 400 K
- spolu: 1 606 803 K.

Zúčtovanie:

I. Odpadnutie dôchodkov 499 084 K.

II. Pasivita v dlžobách 1 606 603 K.

2 105 887 K.-

Z týchto výkazov nasleduje, že v tomto páde vláda naša nemôže sa postaviť na zásadu „do ut des“,^a ale len na zásadu „do ut facias“,^b bo veď všetko naše namáhanie cieli len prácu, ktorá s riešením týchto neprajných, kritických pomerov na mesto naše čaká k dobrému obecnstvu ďalekých slovenských krajov.

My nie hmotné pozdvihnutie prosíme, ale poskytnutie nám príležitosti k práci, aby mohli sme sa stať hmotne možnými, možnými práce smerom kultúry, možnými už v bránach života našej novej vlasti.

Domáce pomery našich miest sú aj domáce pomery celého štátu, ťarchy štátu znášať len vtedy budeme v stave, keď staneme sa k tomu možnými. Možnosť toho povstane len vtedy, keď ťarchy na nás naložené stoja v istej harmónii s možnosťou našou.

Zabezpečenie našej rovnováhy je nie len záujmom naším, ale i záujmom celého štátu.

Pane Prezident! Naše kritické pomery iste i takto nebudú riešené, veď od 5 ročného válčenia stáli naše dielne, stáli ručné stroje našich priemyselníkov; vyprázdnil sa sklady tovární, veľkokupcov; prázdne zostali sypárne, prázdne komory a skrine nášho ľudu. Zbledli tváre našich občanov morením hladu a nedostatkov, denne vidieť tisíce hladných, polonahých, drobných detí; otca, matku stratených tisíce sirôt.

Len radikálna kúra postaví nás vnohy.

Ja apelujem na Vaše otcovské, starostlivé a ľútostivé srdce a preto ešte prosím.

My, mesto Lučenec, dlžný sme „Pesti Magyar Kereskedelmi Bank“ 4 900 000 korún ako pôžičku na vystavenie kasární; zaostalý inter asi 30 000 korún, spolu 4 930 000 korún. Vláda odobrala nám nariadením válečné pôžičky sirotského fondu a iných cenností v sume 1 707 523 korún 38 h.

Ráďte nariadiť, aby táto dlžoba bola v dobre našeho mesta a na ťarchu vlády s Magyariou liquidovaná, alebo v páde možnosti a tu za lacný peniaz sozbieranýma bielyma alebo nekolokovanýma modrýma peňezmi vyplatené;² ráďte nariadiť, aby válečné silene zakúpené pôžičky mestského sirotského fondu boli diplomatickou likvidačnou cestou v celej sume i s úrokami v našich dobrých peniazoch Maďariou vyplatené a nám oddané.

Ráďte prijať a posúdiť prosbu túto našu z hĺbosti srdca Vášho a prijmite ten sľub náš, že my chceme sa stať hodnými lásky Vašej otcovskej a hodnými synmi našej novej Čs. republiky.

Vám, Pane Prezident, oddaný sluha

Viktor Goldberger^c
mešťanosta

DOPIS

AÚTGM, f. T. G. Masaryk, sign. R-25, k. 399. Originál, strojopis.

a – Do ut des – Dávám, abys dal.

b – Do ut facias – Dávám, abys činil.

c – Vlastnoruční podpis perem.

1 – Městem se zřízeným magistrátem se v Uhrách (a tedy i na Slovensku) rozumělo město vyňaté z působnosti slúžnovského úřadu a mající postavení městského slúžnovského okresu (járás).

2 – Bílé peníze viz zde dok. č. 18, pozn. č. 2. Modré nekolokované peníze – rakousko-uherské bankovky o hodnotě 1000 K nekolokované při Rašínově měnové reformě.

Výbor Ludové strany v Banské Bystrici T. G. Masarykovi^a
Zvolen, [16. ledna 1920]^b

/48

Ludová strana v Bystrici zo [s]vojho zhromaždenia posielala Vám na dôkaz lojálnosti a synovskej oddanosti svoj pozdrav prosiac Vás, aby ste vyslyšali prosbu ľudákov a podporovali snahu prepustenia ich milovaného vodcu.¹

Výbor ľudovej strany

TELEGRAM

AKPR, f. KPR, protokol R, inv. č. 256, č. j. R 752/20, k. 4. Originál došlého telegramu, nalepená telegrafná páska.

a – Adresováno: Prezident Masaryk, Praha.

b – Datum určeno podle razítka na dokumentu, doručení telegramu do KPR.

1 – Rozumí se internace Andreje Hlinky po jeho návratu z Pařížské mírové konference.